

Læreplan i norsk

Gjelder fra 01.08.2006

Gjelder til 31.07.2008

Utgått

Formål

Norskfaget er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, dannelse og identitetsutvikling. Gjennom aktiv bruk av det norske språket i arbeid med egne tekster og i møte med andres innlemmes barn og unge i kultur og samfunnsliv. Norskfaget åpner en arena der de får anledning til å finne sine egne stemmer, ytre seg, bli hørt og få svar. Slik representerer faget en demokratisk offentlighet som rustet til deltakelse i samfunnsliv og arbeidsliv. Mer enn noen gang krever samfunnet mennesker som mestrer språk og tekst.

Norskfaget etablerer seg i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige, det nasjonale og det globale. Å se norsk språk og kultur i et historisk og nasjonalt perspektiv kan gi elevene innsikt i og forståelse for det samfunnet de er en del av. Internasjonale perspektiver i norskfaget kan bidra til å utvikle kulturforståelse, toleranse og respekt for mennesker fra andre kulturer. Dagens situasjon er preget av kulturutveksling og kommunikasjon på tvers av tidligere grenser – språklig, kulturelt, sosialt og geografisk. I denne sammenheng byr norsk kulturarv på et forråd av tekster som kan få ny og uventet betydning nettopp når kommunikasjonen får nye former og perspektivene utvides. Kulturarven er slik sett en levende tradisjon som forandres og skapes på nytt, og norskfaget skal oppmuntre elevene til å bli aktive bidragsytere i denne prosessen.

I Norge er både bokmål, nynorsk og samisk offisielle skriftspråk, og det tales mange ulike dialekter og sosiolekter, men også andre språk enn norsk. Norsk språk og kultur utvikles i en situasjon preget av kulturelt mangfold og internasjonalisering, i samspill med nordiske nabospråk og minoritetsspråk i Norge og med impulser fra engelsk. I dette språklige og kulturelle mangfoldet utvikler barn og unge sin språkkompetanse. Med utgangspunkt i denne språksituasjonen skal det legges til rette for at barn og unge får et bevisst forhold til språklig mangfold og lærer å skrive både bokmål og nynorsk.

Norskfaget forholder seg til et bredt spekter av tekster, både muntlige, skriftlige og sammensatte tekster, der skrift, lyd og bilder spiller sammen. Et norskfag for vår tid bygger på et utvidet tekstbegrep som inkluderer alle disse tekstformene. Faget skal hjelpe elevene til å orientere seg i mangfoldet av tekster og gi rom for opplevelse, refleksjon og vurdering. I tillegg skal faget stimulere til utvikling av gode læringsstrategier og evne til kritisk tenkning og motivere til utvikling av lese- og skrivevaner.

Norskfaget skal legge til rette for utvikling av den enkelte elevs språk- og tekstkompetanse ut fra elevens evner og forutsetninger. Gjennom lesing og skriving kan barn tidlig utvikle tanker, utforske nye verdener og stå fram med egne meninger og vurderinger. Etter hvert vil de unge få orientere seg i og tolke skjønnlitteratur og sakprosa fra fortid og samtid og fordype seg i selvvalgte emner. Slik får de mulighet til å utvikle perspektiv på teksthistoriens lange linjer, brudd og konflikter.

Et hovedmål for opplæringen i norsk gjennom det 13-årige løpet er språklig selvtilit og trygghet i egen kultur som grunnlag for utvikling av identitet, respekt for andre kulturer, aktiv samfunnsdeltakelse og livslang læring.

Hovedområder

Faget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål innenfor. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng.

Norsk har kompetansemål etter 2., 4., 7. og 10. årstrinn i grunnskolen og etter Vg1, Vg2 og Vg3 i studieforberedende utdanningsprogram i videregående opplæring. I yrkesfaglige utdanningsprogram er det kompetansemål etter Vg2 og etter påbygging til generell studiekompetanse.

Kompetansemål som omhandler skriftlig sidemål, gjelder ikke for yrkesfaglige utdanningsprogram etter Vg2.

For elever som har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk, gjelder rett til fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.

Oversikt over hovedområder:

Årstrinn	Hovedområder			
1.–10.	Muntlige	Skriftlige	Sammensatte	Språk
Vg1-Vg3	tekster	tekster	tekster	og kultur

Muntlige tekster

Hovedområdet *muntlige tekster* dreier seg om muntlig kommunikasjon, det vil si å lytte og tale og utforskning av muntlig tekst. Sentralt er utvikling av ulike språklige roller og sjangere og forståelse for hvordan man tilpasser språk og form til mottaker og til formål med teksten. Å lytte og tale er en del av hverdagens omgangsformer og er sentralt for sosial og kulturell kompetanse og for estetisk utfoldelse og opplevelse.

Skriftlige tekster

Hovedområdet *skriftlige tekster* dreier seg om skriftlig kommunikasjon, det vil si å lese og skrive norsk. Lesing og skriving er parallelle prosesser i den enkeltes læringsforløp. Eleven utvikler skrivekompetanse gjennom å lese og lesekompetanse gjennom å skrive. Dette skjer gjennom arbeid med ulike sjangere på bokmål og nynorsk med økende krav til forståelse for sammenhenger mellom tekstenes form og funksjon. Det arbeides med å stimulere til lese- og skrivelest og til å utvikle elevenes lese- og skrivestrategier i en sammenhengende progresjon gjennom hele det 13-årige løpet. Det er også lagt vekt på elevens forståelse av sin egen utvikling som leser og skriver.

Sammensatte tekster

Hovedområdet *sammensatte tekster* viser til et utvidet tekstbegrep der tekst kan være satt sammen av skrift, lyd og bilder i et samlet uttrykk. Det innebærer arbeid med tekster som bildebøker, tegneserier, aviser, reklame, nettsider, sangtekster, film og teater. Hovedområdet omfatter både elevens egen tekstproduksjon og opplevelse, kritisk vurdering og analyse av sammensatte tekster.

Språk og kultur

Hovedområdet *språk og kultur* dreier seg om norsk og nordisk språk- og tekstkultur, men med internasjonale perspektiver. Det er lagt vekt på at elever skal utvikle en selvstendig forståelse av norsk språk og litteratur og innsikt i hvordan språk og tekst har endret seg over tid og fortsatt er i endring. Elevene skal få kunnskap om språket som system og språket i bruk i en rekke eldre og nyere tekstformer. De får mulighet til å utforske og oppleve både gode norske forfattere og forfattere fra verdenslitteraturen. I tillegg forholder de seg til tradisjoner i norsk teksthistorie i et sammenlignende perspektiv mellom nåtid og fortid og i forhold til impulser utenfra.

Timetall

Timetall oppgitt i 60-minutters enheter:

BARNETRINNET

1.–7. årstrinn: 1296 timer – gjelder elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

1.–7. årstrinn: 916 timer – gjelder for elever som har samisk som andrespråk

1.–7. årstrinn: 846 timer – gjelder for elever som har finsk som andrespråk

UNGDOMSTRINNET

8.–10. årstrinn: 398 timer – gjelder elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

8.–10. årstrinn:

Alternativ 1: 335 timer – gjelder for elever med samisk som andrespråk, men som ikke velger fremmedspråk/språklig fordypning

Alternativ 2: 278 timer – gjelder for elever med samisk som andrespråk som velger fremmedspråk/språklig fordypning

8.–10. årstrinn: 258 timer – gjelder for elever som har finsk som andrespråk

STUDIEFORBEREDENDE UTDANNINGSPROGRAM

Vg1: 113 timer – gjelder elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg1: 103 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Vg2: 112 timer – gjelder elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg2: 103 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Vg3: 168 timer – gjelder elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg3: 103 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

YRKESFAGLIGE UTDANNINGSPROGRAM

Vg1: 56 timer – gjelder elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg1: 45 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Vg2: 56 timer – gjelder elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg2: 45 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

PÅBYGGING TIL GENERELL STUDIEKOMPETANSE FOR YRKESFAGLIGE

UTDANNINGSPROGRAM

Vg3: 280 timer – gjelder elever som ikke har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk

Vg3: 219 timer – gjelder for elever som har samisk eller finsk som andrespråk

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I norsk forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Å kunne uttrykke seg muntlig i norsk er å ha evnen til å lytte og tale og kunne vurdere elementene i en sammensatt talesituasjon som er en forutsetning for kommunikasjon med andre både når det gjelder sosialt samvær, arbeidsliv og deltakelse i offentlig liv. Å tale og lytte er grunnleggende menneskelige aktiviteter som i norskfaget blir videreutviklet gjennom systematisk opplæring i ulike muntlige sjangere og aktiviteter.

Å kunne uttrykke seg skriftlig i norsk er også et ansvarsområde i norskfaget, fra den første skriveopplæringen til den videre skriveopplæringen gjennom 13 år. Skriftligheten i samfunnet er økende, ikke minst gjennom utviklingen av digitale kommunikasjonsformer, og kravet til å mestre skriftlig framstilling i ulike sjangere har blitt større. Skrivning er en måte å utvikle og strukturere ideer og tanker på, men det er også en kommunikasjonsform og en metode for å lære.

Å kunne lese i norsk er en grunnleggende ferdighet som norskfaget tar et særskilt ansvar for gjennom den første leseopplæringen og den videre leseopplæringen som foregår gjennom hele det 13-årige løpet. Lesing er både en ferdighet og en kulturell kompetanse. Lesing er avhengig av kulturforståelse, og samtidig utvikler lesing kulturforståelse. Gjennom lesing får elevene del i tekstkulturen, og kan utvikle evnen til å tolke og forstå ulike tekster. Dermed får de erfaringer som gir mulighet for læring og opplevelse og for å forstå seg selv og samfunnet.

Å kunne regne i norsk er en ferdighet som forutsetter et annet språk enn verbalspråket. Men disse språkene har et felles kunnskapsområde når det gjelder begrepsutvikling, logisk resonnement og problemløsning. Det gjelder også forståelse for form, system og komposisjon. Ved lesing av sammensatte tekster og sakprosa blir arbeidet med grafiske framstillinger, tabeller og statistikk viktig for forståelse.

Å kunne bruke digitale verktøy i norsk er nødvendig for å mestre nye tekstformer og uttrykk. Dette åpner for nye læringsarenaer og gir nye muligheter i lese- og skriveopplæringen, i produksjon, komponering og redigering av tekster. I denne sammenheng er det viktig å utvikle evne til kritisk vurdering og bruk av kilder. Bruk av digitale verktøy kan støtte og utvikle elevenes kommunikasjonsferdigheter og presentasjoner.

Kompetansemål

Etter 2. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- leke, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, språklyder, ord og meningsbærende elementer
- uttrykke egne følelser og meninger
- fortelle sammenhengende om opplevelser og erfaringer
- samtale om hvordan valg av ord, stemmebruk og intonasjon skaper ulik mening i tekst
- lytte og gi respons til andre i samtaler, under framføringer og ved høytlesing
- samtale om personer og handling i eventyr og fortellinger

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke enkle strategier for leseforståelse og reflektere over leste tekster
- snakke om sammenhengen mellom språklyd og bokstav og mellom talespråk og skriftspråk
- bruke bokstaver og eksperimentere med ord, i egen håndskrift og på tastatur
- bruke datamaskinen til tekstsikaping
- finne skjønnlitteratur og faktabøker på biblioteket til egen lesing

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- arbeide kreativt med tegning og skriving i forbindelse med lesing
- uttrykke egne tekstopplevelser gjennom ord, tegninger, bilder, musikk og bevegelser
- samtale om hvordan ord og bilde virker sammen i bildebøker og andre bildemedier

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- snakke om innhold og form i eldre og nyere sanger, regler og dikt
- gi uttrykk for hvordan vi forstår noen kjente ordtak og faste uttrykk og forklare opphavet til vanlige ord og uttrykk

Etter 4. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samhandle med andre gjennom lek, dramatisering, samtale og diskusjoner og praktisere regler for gruppesamtaler
- fortelle, forklare, gi og ta imot beskjeder
- forklare hvordan man gjennom språk kan krenke andre
- gi uttrykk for egne tanker og opplevelser om barnelitteratur, teater, filmer, dataspill og TV-programmer
- framføre tekster for medelever

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese barnelitteratur og fagtekster for barn med flyt, sammenheng og forståelse for innholdet og beskrive egne litteraturvalg
- skrive med sammenhengende og funksjonell håndskrift
- skrive fortellinger, dikt, brev og sakpreget tekst
- ordne tekster med overskrift, innledning og avslutning
- beherske et tilstrekkelig ordforråd til å uttrykke kunnskap, erfaring, opplevelser, følelser og egne meninger
- gjenkjenne og bruke de språklige virkemidlene gjentakelse, kontrast og enkle språklige bilder
- vurdere og sammenligne egne og andres tekster
- foreta informasjonssøk, skape, lagre og gjenhente tekster ved hjelp av digitale verktøy
- finne stoff til egne skrive- og arbeidsoppgaver på biblioteket og Internett

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lage fortellinger ved å kombinere ord, lyd og bilde
- drøfte noen estetiske virkemidler i sammensatte tekster

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samtale om et utvalg sanger, regler, dikt, fortellinger og eventyr fra fortid og nåtid på bokmål, nynorsk og i oversettelse fra samisk og andre kulturer
- uttrykke tanker om språk, personer og handlinger i tekster fra dagliglivet og i skjønnlitterære tekster fra ulike tider og kulturer
- beskrive likhet og forskjeller mellom et utvalg talemålsvarianter i Norge
- forstå noe svensk og dansk tale
- beskrive språk og språkbruk, ordklasser og deres funksjon
- variere setningskonstruksjon

Etter 7. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- opptre i ulike språkroller gjennom rollespill og drama, opplesing, intervju og presentasjoner
- lytte til andre, uttrykke og grunngi egne standpunkter og vise respekt for andres
- drøfte hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper av mennesker
- drøfte og vurdere skjønnlitterære tekster med utgangspunkt i egne opplevelser og med forståelse for språk og innhold
- gi en begrunnet vurdering av andres muntlige framføringer
- presentere et fagstoff muntlig med mottakerbevissthet med eller uten hjelpemidler

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese lengre norske og oversatte skjønnlitterære tekster, barnelitteratur og sakprosa-tekster på bokmål og nynorsk og uttrykke forståelse og leseopplevelser
- bruke varierte lesestrategier for å lese ulike typer tekst i ulikt tempo
- referere og oppsummere tekster
- presentere egne leseerfaringer fra skjønnlitteratur og fagbøker skriftlig og muntlig
- gjenkjenne og uttale bokstavene som finnes i samisk alfabet
- skrive sammenhengende med personlig og funksjonell håndskrift
- bruke erfaringer fra egen lesing i skjønnlitterær og sakspreget skrijving
- eksperimentere med ulike språkvarianter i egen skrijving på bokmål og nynorsk, dialekt og gruppespråk
- strukturere tekst etter tidsrekkefølge og tema og skape sammenheng mellom setninger og avsnitt
- mestre ortografi, tegnsetting, variert ordforråd og bruk av ulike setningskonstruksjoner
- vurdere sterke og svake sider ved egne og andres tekster
- bruke oppslagsverk og ordbøker
- bruke digitale skriveverktøy i skriveprosesser og i produksjon av interaktive tekster
- bruke bibliotek og digitale informasjonskanaler på en målrettet måte
- forklare opphavsrettslige regler for bruk av tekster hentet fra Internett

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lage sammensatte tekster med bilder, utsmykninger og varierte skrifttyper til en større helhet, manuelt og ved hjelp av digitale verktøy
- bruke sang, musikk og bilder i framføringer og presentasjoner
- bruke estetiske virkemidler i egen tekstproduksjon
- vurdere tekster, TV-programmer, reklame, musikk, teater og film og begrunne egne medievaner
- bearbeide digitale tekster og drøfte virkningene

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- presentere egne tolkninger av personer, handling og tema i et variert utvalg av barne- og ungdomslitteratur på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk
- finne språklige særtrekk i sitt eget miljø og sammenligne med noen andre dialekter
- forklare noen likheter og forskjeller mellom muntlig og skriftlig språk, både nynorsk og bokmål
- forklare hvordan tekster er laget ved hjelp av begreper fra grammatikk og tekstkunnskap
- lese og gjengi innholdet i enkle litterære tekster på svensk og dansk

Etter 10. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- uttrykke egne meninger i diskusjoner og vurdere hva som er saklig argumentasjon
- drøfte hvordan språkbruk kan virke diskriminerende og trakasserende
- delta i utforskende samtaler om litteratur, teater og film
- forstå og gjengi informasjon fra svensk og dansk dagligtale
- lede og referere møter og diskusjoner
- vurdere egne og andres muntlige framføringer
- gjennomføre enkle foredrag, presentasjoner, tolkende opplesing, rollespill og dramatisering, tilpasset ulike mottakere

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og skrive tekster i ulike sjangere, både skjønnlitterære og sakspreget på bokmål og nynorsk: artikkel, diskusjonsinnlegg, formelt brev, novelle, fortelling, dikt, dramatekst og kåseri
- begrunne egne valg av litteratur og lesing med utgangspunkt i kunnskap om lesestrategier
- lese og gjengi innholdet i et utvalg tekster på svensk og dansk
- formidle skriftlig egne leseerfaringer og leseopplevelser basert på tolkning og refleksjon
- gjenkjenne de språklige virkemidlene humor, ironi, kontraster og sammenligninger, symboler og språklige bilder og bruke dem i egne tekster
- uttrykke seg presist og med et variert og nyansert ordforråd i ulike typer tekster på bokmål og nynorsk
- vise hvordan tekster i ulike sjangere kan bygges opp på ulike måter
- vurdere egne tekster og egen skriveutvikling ved hjelp av kunnskap om språk og tekst
- bruke tekstbehandlingsverktøy til arkivering og systematisering av eget arbeid
- bruke tekster hentet fra bibliotek, Internett og massemedier på en kritisk måte, drøfte tekstene og referere til benyttede kilder

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke ulike medier, kilder og estetiske uttrykk i egne norskfaglige og tverrfaglige tekster
- vurdere estetiske virkemidler i sammensatte tekster hentet fra informasjons- og underholdningsmedier, reklame og kunst og reflektere over hvordan vi påvirkes av lyd, språk og bilder
- gjøre rede for grunnleggende prinsipper for personvern og opphavsrett knyttet til publisering og bruk av andres tekster

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- presentere viktige temaer og uttrykksmåter i sentrale samtidstekster og sammenligne dem med framstillinger i klassiske verk fra norsk litteraturarv: kjærlighet og kjønnsroller, helt og antihelt, virkelighet og fantasi, makt og motmakt, løgn og sannhet, oppbrudd og ansvar
- gjøre rede for hvordan samfunnsforhold, verdier og tenkemåter framstilles i oversatte tekster fra samisk og andre språk
- presentere resultatet av fordypning i tre selvvalgte emner: et forfatterskap, et litterært tema og et språklig tema
- gjøre rede for noen kjennetegn ved hovedgrupper av norske talemål
- forklare bakgrunnen for at det er to likestilte norske skriftspråk og gjøre rede for språkdebatt og språklig variasjon i Norge i dag
- gjøre rede for rettigheter i forbindelse med samisk språk og om utbredelsen av de samiske språkene i Norge, Sverige, Finland og Russland
- forklare hvordan mening og uttrykk videreføres og endres når enkle fortellinger, tegneserier og poplyrikk oversettes til norsk

Etter Vg1 – studieforberevende utdanningsprogram og etter Vg2 – yrkesfaglige utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- mestre ulike muntlige roller i gruppesamtaler, foredrag, dramatiseringer, presentasjoner og framføringer som aktør og tilhører
- bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner og vise åpenhet for andres argumentasjon
- bruke kunnskap om språk og tekst i utforskende og vurderende samtaler om litteratur ut fra egen opplevelse
- bruke fagkunnskap fra ulike fag til å drøfte spørsmål knyttet til skole, samfunn og arbeidsliv

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- tolke og reflektere over innhold, form og formål i et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk
- gjøre rede for et bredt register av språklige virkemidler og forklare hvilken funksjon de har
- bruke et bredt register av språklige virkemidler i egen skriving, i skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk
- forklare argumentasjonen i sakprosa
- mestre ulike skriveroller som finnes i skolens offentlighet og i samfunns- og arbeidsliv
- skrive tekster i ulike kreative sjangere
- bruke datateknologien til å arkivere og systematisere tekster

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- kombinere muntlige, skriftlige, visuelle og auditive uttrykksformer i framføringer og presentasjoner
- tolke og vurdere samspillet mellom muntlig og skriftlig språk, bilder, lyd og musikk, bevegelse, grafikk og design og vise sammenhengen mellom innhold, form og formål
- beskrive estetiske uttrykk i teater, film, musikkvideo, aviser og reklame og drøfte ulike funksjoner knyttet til språk og bilde
- bruke digitale verktøy til presentasjon og publisering av egne tekster

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- vurdere fortellemåter og verdier i et representativt utvalg samtidstekster sammenlignet med tekster fra norrøn og samisk litteratur, myter og folkediktning fra flere land
- forklare flerspråklighet og gi eksempler på hvordan språklig og kulturell samhandling kan bidra til språklige endringer og kulturell bevissthet
- gjøre rede for likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene og mellom norrønt og moderne norsk språk
- forklare grammatiske særtrekk ved norsk språk, sammenlignet med andre språk
- gjøre rede for mangfoldet av muntlige, skriftlige og sammensatte sjangere og medier i det norske samfunnet i dag, og hvilken rolle de spiller i offentligheten
- beskrive og vurdere hvordan språk og sjangere brukes av representanter for ulike yrkesgrupper og i ulike sosiale sammenhenger
- hente, vurdere og anvende fagstoff fra digitale kilder i muntlig og skriftlig arbeid

Etter Vg2 studieforbereende utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- vurdere og gi tilbakemelding på andres muntlige presentasjoner
- vurdere egen muntlige utvikling
- bruke fagkunnskap fra egne programfag i foredrag og diskusjoner om skole, samfunn og arbeidsliv
- presentere norskfaglige emner og problematisere det framlagte stoffet

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese et utvalg sentrale norske tekster fra middelalderen fram til 1870 i original språkdrakt og reflektere over språk og innhold
- analysere tekster i ulike sjangere for å kunne ta stilling til spørsmål tekstene tar opp og verdier de representerer
- beskrive og vurdere egne lese- og skrivestrategier
- skrive essay, litterære tolkninger og andre resonnerende tekster på bokmål og nynorsk, med utgangspunkt i litterære tekster og norsk tekst- og språkhistorie
- gjøre rede for et utvalg nordiske tekster i oversettelse og i original

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- analysere og vurdere ulike sjangere i tekster hentet fra TV, film og Internett
- bruke ulike medier for å tolke og presentere tekster fra ulike tider
- vurdere bruk av estetiske virkemidler i ulike medier

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for viktige utviklingslinjer og noen sentrale forfatterskap i norsk og europeisk litteratur fra middelalderen til og med romantikken og denne litteraturens forhold til øvrig europeisk kulturhistorie

- forklare hvordan ulike forestillinger om det norske ble skapt i sentrale tekster fra 1800 til 1870
- forklare hvordan litteratur og andre kunstuttrykk i og utenfor Norge har påvirket hverandre de siste århundrene
- drøfte fellesskap og mangfold, kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et bredt utvalg av norske og utenlandske samtidstekster i ulike sjangere
- drøfte sider ved norsk språkpolitikk og kulturutvikling i et globaliseringsperspektiv
- vurdere språklige nyanser ved oversettelser fra andre språk som eleven mestrer

Etter Vg3 – studieforberedende utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sette sammen og framføre et avgrenset skjønnlitterært program
- analysere og vurdere sammenhengen mellom innhold, virkemidler og hensikt i muntlige sjangere

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og tolke eksperimenterende og modernistiske tekster og bruke disse som utgangspunkt for egen tekstproduksjon
- begrunne egne lesevalg og formulere problemstillinger til tekstene
- beherske formverk og tekstbinding på bokmål og nynorsk
- skrive fagtekster etter vanlige normer for fagskriving på bokmål og nynorsk
- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon
- bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i egen skjønnlitterære skriving på bokmål og nynorsk
- bruke begrepsapparat fra retorikken for å analysere og vurdere tekster i ulike sjangere
- vurdere argumentasjon i andres tekster og underbygge egne påstander ved saklig argumentasjon
- beskrive utviklingen av egne tekster

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sammenligne og vurdere tekster som overføres fra ett medium til et annet
- analysere og vurdere argumentasjon i og påvirkning fra tekster i aviser, på TV og Internett ved hjelp av begreper fra retorikken

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- drøfte det moderne prosjektet slik det uttrykkes i tekster av sentrale forfattere fra opplysningstiden via realismen til i dag
- gjøre rede for den modernistiske tradisjonen i norsk og internasjonal litteratur fra siste halvdel av 1800-tallet til i dag
- samtale om utviklingen av samisk språk og kultur i lys av norsk språk- og fornukspolitikk
- gjøre rede for norsk språkdebatt og språkpolitikk fra 1830-årene til vår tid
- beskrive og sammenligne de nordiske lands språksituasjon og språkpolitikk
- gjøre rede for forholdet mellom muntlig og skriftlig språk og for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter

- bruke bibliotekets sentrale databaser og andre faglige kilder, både tradisjonelle og elektroniske, i egne arbeider
- gjennomføre arbeidet med en selvvalgt fordypningsoppgave og utforme den som en muntlig, skriftlig eller sammensatt tekst med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne

Etter påbygging til generell studiekompetanse – yrkesfaglige utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gi konkret, nyansert og relevant tilbakemelding på andres muntlige presentasjoner
- vurdere egen muntlig utvikling
- bruke fagkunnskap fra egne programfag i foredrag og diskusjoner om skole, samfunn og arbeidsliv
- analysere og vurdere sammenhengen mellom innhold, virkemidler og hensikt i muntlige sjangere
- presentere norskfaglige emner med evne til å problematisere det framlagte stoffet
- sette sammen og framføre et avgrenset skjønnlitterært program

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese et utvalg sentrale norske tekster fra middelalderen fram til 1870 i original språkdrakt og reflektere over språk og innhold
- lese og tolke eksperimenterende og modernistiske tekster og kunne bruke disse som utgangspunkt for egen tekstproduksjon
- begrunne egne lesevalg og formulere problemstillinger til tekstene
- gjøre rede for et utvalg nordiske tekster i oversettelse og i original
- beskrive og vurdere egne lese- og skrivestrategier
- beherske formverk og tekstbinding på bokmål og nynorsk
- skrive essay, litterære tolkninger og andre resonnerende tekster på bokmål og nynorsk med utgangspunkt i litterære tekster og norsk tekst- og språkhistorie
- skrive fagtekster etter vanlige normer for fagskriving på bokmål og nynorsk
- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon
- bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i egen skjønnlitterær skriving på bokmål og nynorsk
- beskrive utviklingen av egne tekster
- vurdere argumentasjon i andres tekster og underbygge egne påstander ved saklig argumentasjon
- bruke begrepsapparat fra retorikken for å analysere og vurdere tekster i ulike sjangere

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- analysere og vurdere argumentasjon i og påvirkning fra tekster i aviser, på TV og Internett ved hjelp av begreper fra retorikken
- vurdere bruk av estetiske virkemidler i ulike medier
- sammenligne og vurdere tekster som overføres fra ett medium til et annet
- bruke ulike medier for å tolke og presentere tekster fra ulike tider

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for viktige utviklingslinjer og noen sentrale forfatterskap i norsk og europeisk litteratur fra middelalderen til og med romantikken og denne litteraturens forhold til øvrig europeisk kulturhistorie
- forklare hvordan ulike forestillinger om det norske ble skapt i sentrale tekster fra 1800 til 1870
- forklare hvordan litteratur og andre kunstuttrykk i og utenfor Norge har påvirket hverandre de siste århundrene
- drøfte fellesskap og mangfold, kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et bredt utvalg av norske og utenlandske samtidstekster i ulike sjangere
- drøfte sider ved norsk språkpolitikk og kulturutvikling i et globaliseringsperspektiv
- vurdere språklige nyanser ved oversettelser fra andre språk som eleven mestrer
- drøfte det moderne prosjektet slik det uttrykkes i tekster av sentrale forfattere fra opplysningstiden via realismen til i dag
- gjøre rede for den modernistiske tradisjonen i norsk og internasjonal litteratur fra siste halvdel av 1800-tallet til i dag
- samtale om utviklingen av samisk kultur i lys av norsk språk- og fornorskingspolitikk
- gjøre rede for norsk språkdebatt og språkpolitikk fra 1830-årene til vår tid
- beskrive og sammenligne de nordiske lands språksituasjon og språkpolitikk
- gjøre rede for forholdet mellom muntlig og skriftlig språk og for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter
- bruke bibliotekets sentrale databaser og andre faglige kilder, både tradisjonelle og elektroniske, i egne arbeider
- gjennomføre arbeidet med en selvvalgt fordypningsoppgave og utforme den som en muntlig, skriftlig eller sammensatt tekst med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne

Vurdering

Bestemmelser for sluttvurdering:

Standpunktvurdering

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn	Elevene skal ha tre standpunkt karakterer, én i norsk hovedmål skriftlig, én i norsk sidemål skriftlig og én i norsk muntlig.
Vg1 studieforberedende utdanningsprogram	Elevene skal ha tre standpunkt karakterer, én i norsk hovedmål skriftlig, én i norsk sidemål skriftlig og én i norsk muntlig.
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene skal ha to standpunkt karakterer, én i norsk hovedmål skriftlig og én i norsk muntlig.
Vg2 studieforberedende utdanningsprogram Vg3 studieforberedende utdanningsprogram Påbygging til generell studiekompetanse	Elevene skal ha tre standpunkt karakterer, én i norsk hovedmål skriftlig, én i norsk sidemål skriftlig og én i norsk muntlig.

Der faget går over flere år, er det bare standpunktvurdering fra det øverste nivået som eleven har i faget som framkommer på kompetansebevis eller vitnemål.

For elever som har samisk som første- eller andrespråk eller finsk som andrespråk, gjelder rett til fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.

Eksamen for elever

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn	Elevene kan trekkes ut til én skriftlig eksamen som omfatter norsk hovedmål og sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (112 timer).
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram	Elevene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Elevene kan også trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).
Påbygging til generell studiekompetanse	

Eksamen for privatister

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn	Se gjeldende ordning for grunnskole-opplæring for voksne.
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (112 timer).
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål og i norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter hele faget (393 timer).
Påbygging til generell studiekompetanse	

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskriften til opplæringsloven.